

Nasza Twierdza Kraków - w 170. rocznicę założenia

2020-04-22

Dwunastego kwietnia 1850 r. cesarz Austrii Franciszek Józef I wydał decyzję o zamianie Krakowa w twierdzę. Jednak zrodzona z obcych potrzeb, w niefortunnym dla Krakowa czasie, twierdza nie wpisała się wrogo w dzieje miasta. Paradoks ów ilustruje fakt sprzed 170 lat: w gaszeniu straszliwego pożaru, jaki nawiedził Kraków zaledwie trzy miesiące po cesarskiej decyzji, pięknie zapisał się oddział inżynieryjny rodzącej się twierdzy, który otrzymaną od miasta nagrodę przeznaczył dla pogorzalców.

Krzysztof Wielgus, Marcin Paradyż

Forteca, niegdyś cesarska i królewska, dziś jest nasza – polska i krakowska. Od nas zależy, czy największy w Europie Środkowo-Wschodniej, niemal nieznan, ogromny zabytek inżynierii drugiej rewolucji przemysłowej, stanie się... największym odnalezionym skarbem Krakowa XXI w.

Twierdza powstała na bazie fortyfikacji Tadeusza Kościuszki z 1794 r. i rozwijała się do roku 1916. Budowało ją wielu Polaków służących w armii państwa Habsburgów. Jednym z jej komendantów był gen. Leopold Rzykowski, urodzony w Myślenicach, zaś jednym z budowniczych – gen. Józef Turnau (spoczywa dziś na cmentarzu w rodzinnych Dobczycach). Starsze forty Krakowa projektował Feliks Księżarski, nowsze – kpt. Emil Gołogórski, później generał II Rzeczypospolitej. Budowa fortyfikacji wprowadzała ograniczenia w swobodnym rozwoju Krakowa, dała jednak znakomity zarobek robotnikom i rzemieślnikom. „Zamroziła” niektóre tereny na kilkadziesiąt lat. Jednak gdy zdamy sobie sprawę, iż były to m.in. Błonia i Las Wolski, odkupiony od wojska w 1917 r. przez Kasę Oszczędności Miasta Krakowa, zaczynamy jakoś... lubić tę twierdzę! Obecnie dzięki niej mamy ponad 1000 ha terenów zielonych, w tym prawie 300 ha cennego starodrzewu.

Już 60 lat temu architekci Anna Ptaszycka i Janusz Bogdanowski, powstrzymawszy akcję bezmyślnego wyburzania fortów, wyznaczyli ekologiczny kierunek adaptacji dawnej twierdzy. Pionierską rolę w jej rewaloryzacji odegrali miłośnicy, by nie powiedzieć – szaleńcy, którzy całe swe życie związali z tymi wielkimi, porzuconymi obiektami. To właśnie legło u podstaw innowacyjnego w skali kraju aktu prawa lokalnego: uchwały z dnia 25 października 2006 r. o ochronie i rewitalizacji zespołu historyczno-krajobrazowego Twierdzy Kraków¹. Po 170 latach od podpisania aktu powołującego Twierdzę Kraków zauważamy jej olbrzymi potencjał kulturowy i rekreacyjny. Ratowanie i adaptacje niektórych obiektów są możliwe dzięki środkom z UE i dotacjom SKOZK. Również gmina miejska Kraków przeznacza znaczne fundusze na utrzymanie i remonty fortów będących własnością Miasta. Najszerzej zakrojone prace adaptacyjne prowadzone są w dwóch sąsiadujących ze sobą, usytuowanych na południu Krakowa obiektach. Są to fort 52a „Jugowice”, przekształcany w Muzeum i Centrum Ruchu Harcerskiego, oraz fort 52 „Borek”, mający być siedzibą Klubu Kultury „Kliny” i Biblioteki Polskiej Piosenki. Prace te prowadzi z ramienia miasta Zarząd Budynków Komunalnych w Krakowie. Ich ukończenie przewidywane jest na przełom lat 2021 i 2022. Opieka nad forteczną zielenią leży z kolei w gestii Zarządu Zieleni Miejskiej. Tak jak 170 lat temu budowa twierdzy dała niespodziewany impuls do rozwoju Krakowa, tak obecnie jej rewaloryzacja stanowi zachętę do poprawy

**Magiczny
Kraków**

warunków życia krakowian i tworzenia nowej oferty z zakresu turystyki kulturowej.

Gdy skończy się czas ograniczeń, zanim ruszymy na dalekie wyprawy, najpierw z radością pójdziemy na Błonia, do Lasu Wolskiego i... zielonych krakowskich fortów. Właśnie dlatego nieprzerwanie trwają tam prace prowadzone przez gminę Kraków i grupę niezwykłych ludzi udowadniających, iż Twierdza Kraków znów staje się gotowa do służby.

¹ Załącznik do Uchwały nr CXIX/1294/06 Rady Miasta Krakowa z dnia 25 października 2006 r. „Ramowy program ochrony i rewitalizacji zespołu historyczno-krajobrazowego Twierdzy Kraków”.